

KAUPPATIETEELLINEN YHDISTYS RY FÖRENINGEN FÖR FÖRETAGSEKONOMISK FORSKNING RF

KAUPPATIETEELLINEN YHDISTYS RY on toiminut vuodesta 1931 lähtien.

Yhdistyksen tarkoituksena on

- edistää kauppatieteellistä tutkimusta ja opetusta
- ylläpitää ja laajentaa harrastusta kauppatieteellisiin kysymyksiin
- toimia yhdyssiteenä kauppatieteiden ja elinkeinoelämän välillä

Tutustukaa yhdistyksen toimintaan Internetsivuillamme www.yhdistys.com.

Kauppatieteellinen yhdistys ry
c/o Helsingin kauppakorkeakoulu
PL 1210 (Hietaniemenkatu 2)
00101 HELSINKI

yhdistys@hkkk.fi
www.yhdistys.com

428

Puheenjohtaja Uolevi Lehtinen uolevi.lehtinen@uta.fi
Sihteeri Jan Antell jan.antell@shh.fi

p. 09-4313 3384
fax 09-4313 3393

Globalisaation luonne, mahdollisuudet ja uhat¹

Nykyään osa ihmisistä näyttää panevan jotakuinkin kaikki ikävät asiat globalisaation tiliin. Pienempi joukko korostaa globalisaation erinomaisuutta yhtä sokeasti. Tässä elämää suuremmassa kiistassa näyttää olevan varmaa vain se, ettei kumpikaan osapuoli oikein tiedä, mitä globalisaatiolla itse tarkoittaa. Vielä vähemmän edes halutaan ymmärtää sitä, miten toinen osapuoli globalisaation käsittää.

Globalisaatio onkin käsite tai oikeastaan metafora, jota on hyvin vaikea määritellä ja analysoida. Yleisesti globalisaatiolla on tarkoitettu talouden, kulttuurin, sosiaalisten suhteiden ja poliittikan maailmanlaajuistumista. Mielestäni globalisaatio ilmenee erittäin merkityksellisesti myös teknologiassa ja työelämässä. Lisäksi taustalla vaikuttaa joukko tekijöitä esim. ekologiset tekijät, jotka voivat ajoittain nousta hyvin merkitykselliseksi globalisaation kannalta. Luonteeltaan globalisaatio on prosessi.

Tulkintoja mutkistaa vielä se, että kaikki globalisaatiota ilmentävät tekijät voivat olla myös toisessa roolissa. Ne voivat globalisaatioon vaikuttavina tekijöinä kiihdyttää tai hillitä sitä. Niinpä teknologinen kehitys tiedon käsittelyssä ja siirrossa on viime aikoina ollut varsin ratkaisevassa asemassa koko globalisaation välineenä, mikä on lähinnä kiihdyttänyt globalisaatiota paikallisesti ja ajallisesti. Vastaavasti kulttuurierot ml. uskonnolliset erot ovat lähinnä hillinneet globalisaatiota.

Tämä merkitsee sitä, että puhuessamme globalisaatiosta meidän pitäisi oikeastaan aina määritellä, mistä näkökulmasta asiasta puhumme. Tässä yhteydessä ja muutenkin keskeisestä talouden näkökulmasta globalisaatiolla voidaan tarkoittaa markkinasuhteiden maailmanlaajuisista laajenemista ja siihen liittyvää funktionaalista integraatiota.

Taloudelliseen globalisaatioon liittyy monin tavoin teknologinen globalisaatio. Globalisaationkaan yhteydessä ei taloutta ja teknologiaa, ei myöskään taloudellista ja teknologista osaamista ole helppo erottaa toisistaan. Tästäkin syystä visiopäivämme teema "Liiketoiminta- ja teknologiaosaaminen globalisoituvassa kilpailussa" on perusteltavissa.

Globalisaatio on tavallisesti jatkoa pitkään jatkuneelle kansainvälistymiselle, vaikka myös ns. born global -organisaatioita on. Itse asiassa se voidaan nähdä siirtymisenä syvään kansainvälistymisen tilaan eli tuotannon ja jakelun postfordistiseen organisointiin. Globalisaation edetessä kansantalouksien taloudellis-teknologinen riippuvuus toisistaan kasvaa, koska ne avautuvat monikansallisten yritysten toiminnalle. Kansainvälinen kauppa lisääntyy ja kansainväliset sijoitukset kasvavat sitäkin nopeammin. Maailman finanssijärjestelmät yhdentyvät. Monikansallisten yritysten asema vahvistuu. Verkostoituneen digitaalitalouden vahvistuminen katalysoi muita muutoksia.

Näistä syistä hallituksilla ei ole enää entisessä määrin mahdollisuuksia itsenäiseen taloudelliseen vaikuttamiseen. Toistaiseksi sentään Suomi on arvioitu painoarvoltaan noin kaksi kertaa merkittävämmäksi taloudelliseksi toimijaksi kuin merkittävin monikansallinen yritys eli ExxonMobil.

Kansainvälistyminen on välttämätöntä, jotta maamme hyvinvoinnin taso pystytään säilyttämään. Teollisuuden ja työnantajain keskusliiton (TT) mukaan viennin osuus bruttokansantuotteesta pitäisi nostaa alle kymmenessä vuodessa 50 prosenttiin nykyisestä 40 prosentista, jotta tämä hyvinvointitavoite pystyttäisiin saavuttamaan. Tämän vuoksi globalisoituminen on haaste julkiselle val-

¹ Teksti perustuu Kauppätieteellisen yhdistyksen puheenjohtajan, professori Uolevi Lehtisen alkusanoihin yhdistyksen Visiöpäivänä 11.2.2003.

lalle, jonka pitäisi hoitaa kansalliset edellytykset ja tukijärjestelmät nykyisen kansainvälistymisvaiheen tasolle esim. palvelujen osalta.

On melko uskottavasti arvioitu, että globalisaatiosta on ollut enemmän hyötyä kuin haittaa tai se on vähintäänkin tarjonnut enemmän mahdollisuuksia kuin uhkia vientivetoiselle suomalaistaloudelle. Globalisaatio onkin mahdollistanut uusien markkinoiden avautumisen, uusien vientituotteiden menestymisen, uudentyypisten investointikohteiden hyödyntämisen ja ylipäätään uudentyyppisen liiketoiminnan kehittymisen. Luonnollisestikaan kaikki toimet näillä alueilla eivät ole onnistuneet.

Globalisoituminen on tuonut myös haasteita, jopa uhkia yrityksille ja muille organisaatioille. Riskit ovat kasvaneet monella tapaa. Toimijoilta vaaditaan entistä enemmän taitoa selvittää, millaisille markkinoille ollaan menossa ja minkälaista kulttuurista sopeutumista toiminnan aloittaminen merkitsee. Tähän liittyy myös tarve toiminnan lokalisointiin, joka itse asiassa kasvaa globalisointiaskeleiden noustessa. Osaamis- ja koulutusvaatimukset ovat kasvaneet. Tällä hetkellä tämä koskee varsinkin maamme liiketoimintaosaamisen tasoa. Aivan erityinen merkitys osaamishaasteella on kansainvälisessä liiketoiminnassa, jossa virheitä ei anneta anteeksi. Tässä yhteydessä lienee syytä huomauttaa, että myös kotimainen kilpailu globalisoituu. Lidl-ilmiö kertautuu tulevaisuudessa erilaisin muodoin eri aloilla – halusimme tai emme.

Globalisaatio on mitä ilmeisimmin väistämätön prosessi. Sen vuoksi olisi tarpeen, että se olisi myös mahdollisimman ihmiskasvoinen tapahtuma. Tämä lienee myös järkevien globalisoijien pyrkimys, joka on usein varsin vaativa haaste jo paikallisten käytäntöjen vuoksi. TT:n toimitusjohtaja Johannes Koroma onkin sanonut, että suomalaisen ulkomailla toimivan yhtiön hyvä tavoite olisi, että se nostaisi kohdemaan työelämän sekä sosiaalisen ja ympäristöllisen käyttäytymisen keskiarvoa. Tätä varten on kehitetty useita vapaaehtoisuuteen perustuvia sosiaalisen vastuun ohjeistoja, joista tunnetuin on SA 8000. Pienetkin suomalaisyritykset voisivat ottaa esimerkiksi Nokiasta. Se sai työnantajana melkoisen puhtaat paperit esim. selvityksessä, jonka Brasilian ammattiyhdistysliikkeen tukema tutkimusinstituutti teki Manauksessa lähinnä Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskuksen toimeksiannosta.

Toistaiseksi globalisaatio on kuitenkin hyödyttänyt kiistatta vain taloudellisesti kehittyneimpiä maita. Sen sijaan vähemmän kehittyneiden maiden osalta niin hyödyistä, haitoista kuin kokonaisvaikutuksista väitellään. Globalisoituneiksi laskettavien kehitysmaiden bruttokansantuotteen kasvu on tutkimusten mukaan ollut selvästi nopeampaa kuin kehittyneiden maiden kasvu 1990-luvulla. Sen sijaan globalisaation ulkopuolelle jääneiden maiden kansantuote on laskenut samana ajanjaksona.

Tilanne kehitysmaiden osalta muuttuisi, jos teollistuneet maat suostuisivat avaamaan markkinoita kehitysmaiden tuotannolle. Ainakin Nobel-tason globalisaatiokriitikko Joseph Stiglitz uskoo, että tällainen avautuminen hyödyttäisi myös kehittyneiden maiden kuluttajia. Kuluttajien ylihintojen muodossa maksama tuki jäisi pois. Tutkimusten mukaan myöskään ns. reilu kauppa ei vaikuttaisi länsimaiden talouteen haitallisesti.

Kehittyneiden ja vähemmän kehittyneiden maiden välille syntynyt digitaalikuilu on suuri haaste. Esimerkiksi Afrikan maiden on vaikea hyödyntää globalisaatiota puutteellisen digitaalisen infrastruktuurin vuoksi – monien muiden syiden lisäksi. Koko Afrikassa on vähemmän internetyhteyksiä kuin 430.000 asukkaalla Luxemburgissa.

Suomella arvioidaan usein olevan globalisoitumismahdollisuuksia erityisesti ICT-aloilla ja bio-

tekniikassa. Mutta välittömästi ja oikeastaan edellisten soveltamisalueinakin nousevat esiin myös ympäristöhoito, energiateknologia ja monet hyvinvointialat. Mahdollisuuksia on toki perinteisillä vientiteollisuusaloilla ja palvelualoillakin, mutta niiden kasvun rajat ovat ahtaammat. Tarkastellessaan born global -yrityksiä on professori Reijo Luostarinen todennut mahdollisuuksia olevan etenkin yrityksillä, jotka tuottavat korkean teknologian, designasteen ja tietotason tuotteita sekä korkealaatuisia palveluja tai järjestelmiä.

Tämäntapaisen mahdollisuusspektrin pohjalta meidän olisi taas hyödynnettävä paljon mainostettua suomalaista sisua, mutta kieltämättä osaamisellekin ja nimenomaan liiketoiminta- ja teknologiaosaamiselle olisi käyttöä! Ei siis ole ihme, että valtion tiede- ja teknologianeuvosto toteaa tuoreen katsauksensa tiivistelmässä: "1990-luvun tärkeimpiä opetuksia on, että onnistuminen innovaatioiden tuottamisessa on niin yritysten kuin yhteiskuntien menestyksen avaintekijä. Sen perusedellytyksiä ovat teknologian ja liiketoiminnan huipputason osaaminen." Ja vähän myöhemmin neuvosto toteaa "On kansainvälistyttävä koko innovaatiojärjestelmän tasolla ja kyettävä kansainvälistämään omat toiminnot ja kansalliset tiede- ja teknologiainstituutiot."

Professori Uolevi Lehtinen

Lapin liiketoimintaosaamisen ensimmäinen visiopäivä pidettiin Lapin yliopistolla 15.02.03

Lapin menestymisen avaimia pyrittiin löytämään liiketoimintaosaamisen kautta Kauppateellisen yhdistyksen ensimmäisenä visiointipäivänä Lapin yliopistossa 15.2. Lapin liiketoimintaosaamisen olevia ja tulevia haasteita käsittelevään tilaisuuteen osallistuivat keskustelijoina ulkomaankauppa-ministeri Jari Vilén, johtaja Johanna Ikäheimo, General Manager, Lappset Group Oy:ssä, varatoimitusjohtaja Marjut Pitkänen, Lapland Hotels – Lapin Lomahotellit Oy ja toimitusjohtaja Paavo Holopainen, Riekkoparvi Oy. Yliopistollisen näkökulman teemaan toivat Kauppateellisen yhdistyksen puheenjohtaja, professori Uolevi Lehtinen, Lapin yliopiston rahoituksesta ja suunnittelusta vastaava johtaja Tarja Särkkä, taloustieteiden ja matkailun laitoksen johtaja professori Markku Vieru ja puheenjohtajana toimi matkailun professori Antti Haahti. Yleisö osallistui keskusteluun innokkaasti.

Ministeri Jari Vilénin mukaan Lapilla voi olla oma roolinsa kansallisen tason liiketoimintaosaamisen parantamiseen tähtävien hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa, jossa erityisesti yliopiston taloustieteiden ja matkailututkimuksen ympärille rakentuvaan osaamiseen tulisi panostaa. Jo liiketoimintaympäristön haasteellisuus – mm. vain 3 prosentin kasvu työpaikoissa laman jälkeisinä vuosina, muuttoliike etelään ja krooninen työttömyys – kuvastaa yrityskannan painottumista pieniin yrityksiin. Lappi voi tarjota erinomaisen haastavan laboratorion arktisten liiketoimintakonseptien kehittelyyn verkostoituville palveluyrityksille koko cirkumpolaarisella alueella. Lapin yrityselämän runko koostuu pitkälti pienistä palveluyrityksistä ja niiden osaamisen kehittämisessä Lapin yliopistolla on tärkeä rooli. Lapin yliopiston osaksi liiketoimintaosaamisen kehittämiseksi ministeri Vilén kaavaili pienyritysten ja juuri matkailuelinkeinon liittyvien pienyritysten osaamisen lisäämistä sekä tutkimusta.

Kauppateellisen yhdistyksen puheenjohtaja, professori Uolevi Lehtinen piti mielenkiintoisen ja paljon keskustelua herättäneen alustuksen tarkastellen myös liiketoimintaosaamisen kansallisen ohjelman tarpeellisuutta sellaisen osaamisen tason kehittämiseen, joka tuo talouteen kestävää kilpailukykyä.

Varatoimitusjohtaja Marjut Pitkänen kertoi saapuneensa linja-autolla Kittilään 15 vuotta sitten visio mielessään. "Visio Sirkantähdestä oli. Liiketoimintaosaamista en tullut ajatelleeksiikan. Tärkein visio oli tyytyväinen asiakas. Nykyään olen ylpeä, että olen yrittäjä. Muut yrittäjät näen enemmän kumppaneina kuin kilpailijoina." Avoimuus ja yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää. Toimitusjohtaja Paavo Holopainen näki liiketoimintaosaamisen vähäisyyden ongelmaksi. Lapin matkailun kehittämisen alkuvaiheessa tehtiin työtä innolla ja sydämellä. Liiketoimintaosaamisen puutetta ehkä kuvaa, että ns. tervettä rahaa ei ole sijoitettu lainkaan tai hyvin vähän Lapin matkailuyrityksiin. Kilpailukyvykkyyden vahvistaminen edellyttää kuitenkin monipuolista panostamista sekä liiketoiminta- että teknologiaosaamiseen.

Alan rakenteen ja tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että myös pienet, kestävät asiakassuhteensa säilyttävät perheyrietykset menestyvät. Johtaja Johanna Ikäheimo Lappset Groupista painotti markkinoinnin, teknologian ja tuotannon hallintaa ja luotettavuutta, inhimillisyyttä ja tasapainoisen elämän merkitystä yrittäjyydessä ja kansainvälisessä yritystoiminnassa.

Call for papers: Workshop on Auditing and Financial Accounting Research

The purpose of the workshop is to get together doctoral students, professors and others doing research within the financial accounting and auditing area. Preference will be given to persons with close to complete papers, but persons with more preliminary papers are also encouraged to submit papers for the workshop. **The deadline for registration is February 15th and submission of papers is March 7th.** Papers should be sent as an e-mail attachment to stefan.sundgren@wasa.shh.fi (preferably in pdf format). A discussant will be assigned for each paper. The workshop will be held in **Vaasa on April 10–11, 2003. The best manuscript will be honored by a best paper award.**

The workshop will be visited by Professor Anne Loft, Institut for Regnskab og Revision (Frederiksberg, Denmark) and by Professor Robert Knechel, Fisher School of Accounting (Florida, USA).

More information about the workshop is available at
<http://www.wasa.shh.fi/acc-workshop/index.htm>

The workshop is organized by KATAJA and co-ordinated by:

Teija Laitinen

University of Vaasa
P.O BOX 700,
65101 Vaasa
e-mail: tla@uwasa.fi

Stefan Sundgren

Swedish School of Economics
and Business Administration
P.O Box 287, 65101 Vasa
e-mail: stefan.sundgren@wasa.shh.fi

Lasse Niemi

Helsinki School of Economics
P.O. Box 1210,
00101 Helsinki
e-mail: lasse.niemi@hkkk.fi

**Special issue of
The Finnish Journal of Business Economics
on**

Auditing and financial accounting research

CALL FOR PAPERS

The developments in auditing and financial accounting have been rapid during the past years. In June 2002 the decision was made that listed European companies would be obliged to prepare their consolidated financial statements in accordance with the International Accounting Standard Board's IFRS standards. Another landmark during the past year is the discussions between IASB and the US FASB to achieve convergence between their respective accounting standards. These trends raise several interesting research topics. Earnings management as well as issues related to auditor quality and independence have also been current topics during the past time.

The special issue of the Finnish Journal of Business Economics will publish papers related to these events and developments in accounting and auditing. Articles submitted to this issue can deal with the issues from a Finnish or a world-wide perspective. Besides empirical papers, we also encourage submissions of papers that contribute to the debate on changes in the accounting regulation and auditing profession. Topics of interest include but are not in any way limited to:

- Audit pricing; auditors' reporting; audit quality; auditing in the public sector; audit judgment; audit expertise; the expectation gap; fraud detection; trends in auditing
- Earnings management and income smoothing; environmental performance; value relevance of accounting; accounting and corporate governance; effects of differences in accounting standards between countries; effects of requiring listed companies to prepare their consolidated financial statements in accordance with IAS standards from 2005 onwards

Submitted papers for this special issue will be subject to a double blind review. Submissions should be sent by e-mail or mail to Stefan Sundgren (stefan.sundgren@wasa.shh.fi). The deadline for submissions is 16th May 2003. We are aiming for publication during late autumn 2003 / winter 2004.

Guest editors:

Stefan Sundgren

Swedish School of Economics
and Business Administration
P.O Box 287, 65101 Vasa
e-mail: stefan.sundgren@wasa.shh.fi

Teija Laitinen

University of Vaasa
P.O BOX 700,
65101 Vaasa
e-mail: tla@uwasa.fi

Lasse Niemi

Helsinki School of Economics
P.O. Box 1210,
00101 Helsinki
e-mail: lasse.niemi@hkkk.fi

LUKIJALLE

Liiketaloudellinen Aikakauskirja ilmestyy vuonna 2003 entiseen tapaan neljänä niteenä sekä sähköisenä lehtenä Internetissä. Vuosikerran hinta kotimaahan on €29 ja ulkomaille tilattuna €37. Lehden tilaaminen tapahtuu maksamalla tilausmaksu yhdistyksen tilille:

Nordea 157230-302406 tai
Sampo Pankki 800016-124300.

Maksun yhteydessä tulee ilmoittaa tilaajan nimi ja osoite. Kauppätieteellisen Yhdistyksen jäsenet saavat lehden jäsenetuna yhdistyksensä kautta.

TO THE READER

The Finnish Journal of Business Economics is published in four issues and in Internet in 2003. Subscription price is €29, or if the issue is sent abroad, €37. In order to subscribe the Journal, please make a payment to our bank account: Sampo Pankki account number FI9280001600124300, SWIFT Code PSPBFIHH.

All correspondence concerning subscriptions should be sent to the editorial office, Helsinki School of Economics and Business Administration, Ms Taru Lehtonen, P.O. Box 1210, FIN-00101 HELSINKI, FINLAND; e-mail: tlehton@hkkk.fi.

